

**“การสร้างเสริมสุขภาพ
คือ กระบวนการสนับสนุนให้
ประชาชนสามารถควบคุมพฤติกรรม
ของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม
เพื่อให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน
มีสุขภาพะ และคุณภาพชีวิตที่ดี”**

กฎบัตรออกตาวาเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ
(Ottawa Charter) ค.ศ. 1986

ศูนย์เรียนรู้สุขภาพะ

สามารถสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ห้องสร้างปัญญา ศูนย์เรียนรู้สุขภาพะ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
หรือดาวน์โหลดได้ที่ resource.thaihealth.or.th

ต้นแบบพื้นที่เรียนรู้ด้านสุขภาพะ :
ระบบป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน
ระดับจังหวัด จังหวัดอุดรธานี

ระบบป้องกันและ ลดอุบัติเหตุทางถนน ระดับจังหวัด

ประชาชน มีคุณภาพชีวิตที่ดี ปลอดภัยจาก อุบัติเหตุ บนท้องถนน

สถานการณ์อุบัติเหตุ บนท้องถนนของ จังหวัดอุดรธานี

ในช่วงเทศกาลปีใหม่ พ.ศ. 2560 จังหวัดอุดรธานีมีสถิติการเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนเป็นอันดับหนึ่งของประเทศไทย ส่วนใหญ่เกิดจากพฤติกรรมขับรถเร็ว ไม่เคารพกฎจราจร ต้มแอลกอฮอล์แล้วขับ ขาดความตระหนักถึงความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น ไม่สวมหมวกกันน็อก ไม่คาดเข็มขัดนิรภัย สาเหตุรองลงมาคือ ถนนบางเส้นทางเป็นจุดเสี่ยง เส้นทางที่อันตรายที่สุด คือ ถนนสายอุดรธานี-สกลนคร ระยะทาง 48 กิโลเมตร โดยในปี พ.ศ. 2559 ปีเดียว มีผู้เสียชีวิตถึง 39 ราย และถนนเส้นนี้เคยถูกจัดเป็นอันดับที่ 2 ของถนนที่มีการเสียชีวิตมากที่สุดของประเทศอีกด้วย

จังหวัดอุดรธานีไม่เพียงแต่พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อลดจำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนเท่านั้น แต่ยังตั้งเป้าหมายเชิงรุกที่ทำนายว่าในปี พ.ศ. 2563 อุดรธานีจะเป็นจังหวัดต้นแบบป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน จึงเป็นที่มาของการพัฒนาระบบจัดการสุขภาพอำเภอ เพื่อป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนอย่างยั่งยืน โดยมีกลไกในพื้นที่ ได้แก่ ศูนย์ความปลอดภัยทางถนนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ศปถ.อปท.) และศูนย์ความปลอดภัยทางถนนอำเภอ (ศปถ.อำเภอ) ดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์สำคัญ “5 ส. 5 เสาหลัก” และยังคงเน้นกำลังร่วมกับภาคีเครือข่าย คือ สำนักงานเครือข่ายลดอุบัติเหตุ (สคอ.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี ทำ “โครงการ 20 ตำบลต้นแบบป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน” ด้วยการคัดเลือกตำบลที่มีสถิติผู้เสียชีวิตสูงสุดในปี พ.ศ. 2559 ของแต่ละอำเภอ มาเป็นตำบลนำร่องสร้างพื้นที่รูปธรรมเพื่อการเรียนรู้และขยายผลต่อไป

“ภาคท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือภาคราชการส่วนอื่น อาทิ ตำรวจ อาสาสมัคร อปพร. แขวงทางหลวง หรือโรงพยาบาล สำนักงานสาธารณสุข และประชาชน ต้องเกิดการบูรณาการ และการรับรู้ปัญหาร่วมกัน

นี่ไม่ใช่ปัญหาของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ทุกคนมีหน้าที่ทำงานแก้ปัญหากันให้สอดคล้องกัน”

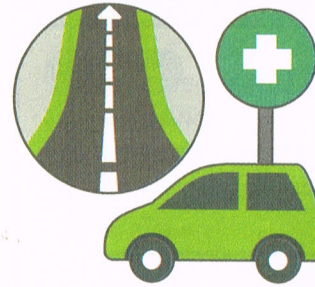
ธนพล จันทรนิมิ

รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี

ยุทธศาสตร์

“5 ล. 5 เสหลัก”

“5 เสหลัก” ตามองค์การสหประชาชาติ

เสหลักที่ 1 ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย : การบริหารจัดการความปลอดภัยทางถนน

เสหลักที่ 2 แขวงทางหลวง : ถนนและการสัญจรมีความปลอดภัย

เสหลักที่ 3 ขนส่ง : ยานพาหนะปลอดภัย

เสหลักที่ 4 ตำรวจ : ผู้ใช้รถใช้ถนนได้อย่างปลอดภัย

เสหลักที่ 5 สาธารณสุข : การตอบสนองหลังเกิดอุบัติเหตุ

เป้าหมายสำคัญ

- ลดอัตราผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนให้เหลือน้อยที่สุด
- สร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยทางถนนให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

ปัจจัยเสี่ยงของการบาดเจ็บ และเสียชีวิตบนท้องถนน

คน	: ขับรถเร็ว ไม่สวมหมวกกันน็อก ไม่คาดเข็มขัดนิรภัย ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วขับ ตัดหน้ากระชั้นชิด ขับย้อนศร
รถ	: สภาพรถไม่พร้อมใช้งาน มีการดัดแปลง
ถนน	: สภาพชำรุด
สภาพแวดล้อม	: ออกแบบไม่เหมาะสม ขาดการตรวจสอบ

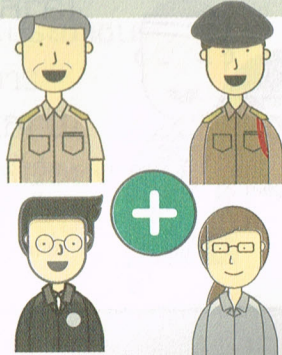
กลไกขับเคลื่อน “คณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการ ความปลอดภัยทางถนน”

ศปก. จังหวัด

ประธาน : ผู้ว่าราชการจังหวัด
รองประธาน : รองผู้ว่าราชการจังหวัด
กรรมการ : ผู้บังคับบัญชาตำรวจภูธรจังหวัด/ปลัดจังหวัด/นายแพทย์สาธารณสุข/
 ขบวนการทาง/ขนส่ง/อบจ./เทศบาลนครอุดรธานี/ผู้แทนหน่วยงาน
 ราชการรัฐวิสาหกิจ/ผู้บริหาร อปท./ภาคประชาสังคม/ภาคเอกชน
เลขานุการ : หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด
ผู้ช่วยเลขานุการ : เจ้าหน้าที่ส่วนราชการ

ศปก. อำเภอ

• นายอำเภอ
 • หัวหน้าสถานีตำรวจภูธร หรือ รองผู้กำกับการ
 ด้านจราจร
 • กำนัน
 • หัวหน้าส่วนหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจ
 • นายก อปท.
 • ภาคประชาสังคม/เอกชน
 เลขานุการ : ปลัดป้องกัน
 ผู้ช่วยเลขานุการ : สาธารณสุขอำเภอหรือ
 ผู้ช่วยสาธารณสุขอำเภอ

ศปก. อปท.

• นายก อปท.
 • หัวหน้าหน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ
 • ภาคเอกชน
 • ผู้ทรงคุณวุฒิ
 เลขานุการ : ปลัด อปท.
 ผู้ช่วยเลขานุการ : ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

กระบวนการ “5 ส.”

ส. 1 “สารสนเทศ”

รวบรวมข้อมูลการเกิดอุบัติเหตุทางถนนจากหลายแหล่ง เพื่อหาข้อมูลจุดเสี่ยง ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ
 จากหลายหน่วยงาน และเชิงคุณภาพจากการสอบสวนสาเหตุ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนสำหรับ
 วิเคราะห์ประเด็นปัญหา (แผนผัง)

ระบบจัดการข้อมูล อุบัติเหตุทางถนน

RTI (Road Traffic Injury) = การประสอบอุบัติเหตุทางถนน
 SRRT (Surveillance Rapid Response Team) = ทีมสอบสวนควบคุมโรคเคลื่อนที่เร็ว
 D-RTI (District Road Traffic Injury) = การดำเนินงานป้องกันการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนนในระดับอำเภอ

จักรพงษ์ ศรีราช

นักวิชาการสาธารณสุข
สำนักงานสาธารณสุขอำเภอหนองวัวซอ

อัญชลี นิตย์คำหาญ

พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ
โรงพยาบาลหนองวัวซอ

“หัวใจสำคัญของการทำงานของทีมข้อมูล คือ การค้นข้อมูลอย่างรวดเร็ว ต้องวิเคราะห์ว่าประเด็นไหนน่าสนใจ และนำมาแก้ปัญหาได้จริง เสนอให้กับผู้บังคับบัญชา นายอำเภอ นายกเทศมนตรี และผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยส่งผ่านกลุ่มไลน์และอีเมล ยกตัวอย่างกรณีรถยนต์ชนต้นไม้ เมื่อเรารายงานในกลุ่ม พื้นที่รับผิดชอบประสานหน่วยงาน ช่วยตัดต้นไม้ชนออกจาก จุดเกิดเหตุได้ทันที”

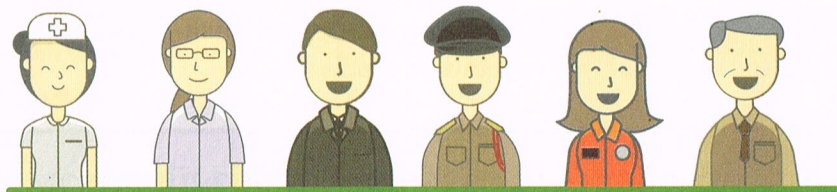
“ข้อมูล สำคัญที่สุด ในการป้องกันอุบัติเหตุทางถนน ต้องกล้าลงทุนจัดเก็บครบถ้วน รวดเร็ว ให้ถูกต้องตามนิยาม และติดตามการรักษา 30 วัน โดยเริ่มเมื่อปี 2559

ผู้เสียชีวิตทุกรายได้ถูกสอบสวนเชิงลึก เพื่อนำมาวิเคราะห์แก้ปัญหา กล้าเปิดเผยตัวเลขที่แท้จริง ค้นข้อมูลให้พื้นที่เกิดเหตุ ทำการประชาคมหมู่บ้าน ใช้ข้อมูลในการวางแผน ดำเนินงานตลอดปี”

นพ.สมิต ประสันนาการ

นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี

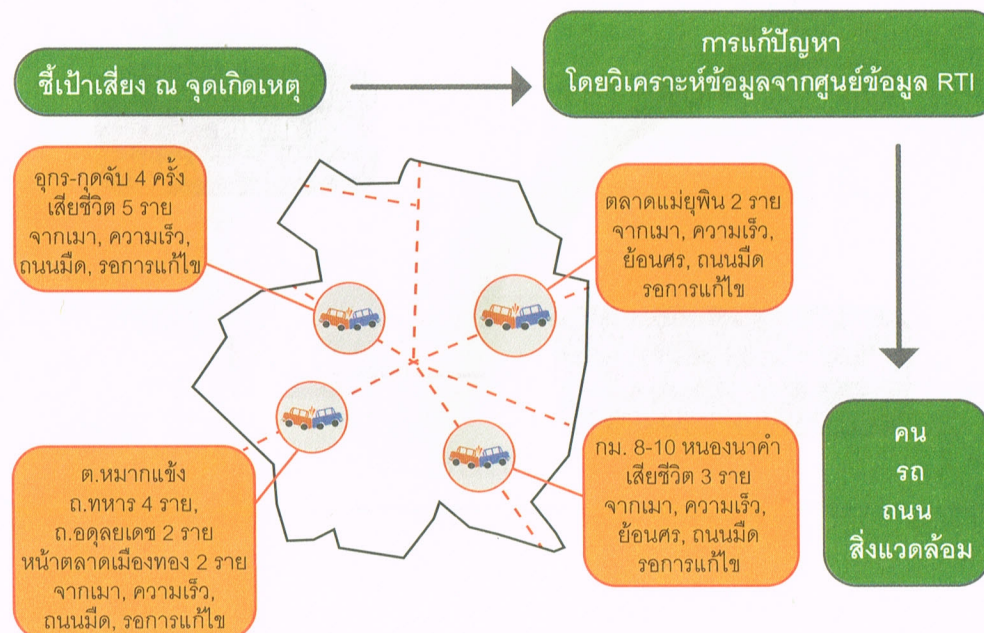

ส. 2 “สหสาขาวิชาชีพ”

เมื่อได้ข้อมูลจุดเสี่ยงแล้ว ทีมสหสาขาวิชาชีพที่มาจากหลายภาคส่วน หลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม อาทิ หน่วยกู้ชีพ/กู้ภัย อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ครู ตำรวจ แพทย์ รพ.สต. ฯลฯ ที่มีความชำนาญในแต่ละด้าน มาร่วมกันวิเคราะห์ กำหนดมาตรการ และวางแผนการดำเนินงานแก้ไขปัญหาเสี่ยง

ส. 3 “ลดเสี่ยง”

การใช้ข้อมูลวิเคราะห์ในเชิงลึก เพื่อให้พื้นที่มองเห็นปัญหาได้ชัดเจนมากขึ้น ทำให้ทราบกลุ่มเสี่ยง พฤติกรรมเสี่ยง พื้นที่เสี่ยง และนำมาจัดลำดับความสำคัญเพื่อแก้ไขปัญหา

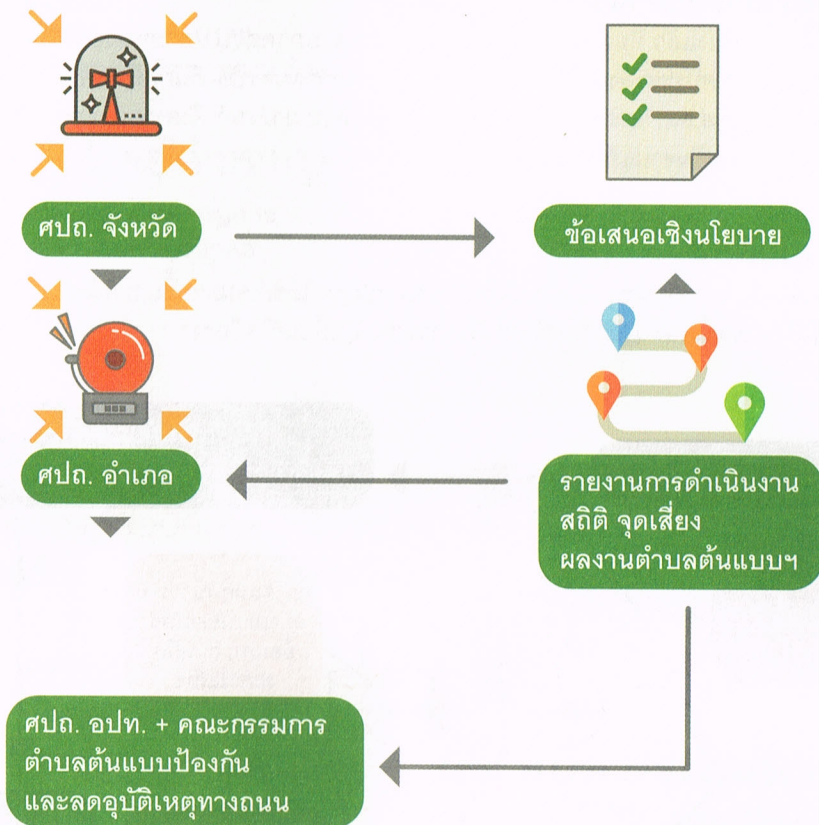

ส. 4 “ส่วนร่วม”

การมีส่วนร่วมของชุมชน ภาคประชาชนในพื้นที่ และภาคีเครือข่ายมาร่วมกันวางแผน ดำเนินการ ติดตามประเมินผล และสรุป เพื่อให้เกิดการแก้ไขอย่างต่อเนื่องยั่งยืน

แนวคิดการขับเคลื่อน การดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วม

“เรามีกลไกศูนย์ปฏิบัติการป้องกันความปลอดภัยทางถนนระดับอำเภอ ตัวแทนทุกตำบล ซึ่งมีนายกเทศมนตรี กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน เป็นคณะกรรมการ ประชุมกันทุกเดือน นำข้อมูลมาวิเคราะห์จุดเสี่ยง คิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา อุบัติเหตุในพื้นที่ จากนั้นกลับมาเข้าที่ประชุมอำเภอ เพื่อสรุปผล ติดตามแก้ไขปัญหาลุประสรค และร่วมกันพัฒนาต่อไป”

วิมล สุระเสน
นายอำเภอหนองวัวซอ จ.อุตรธานี

“ทางตำรวจมีการจัดชุด ออกปฏิบัติงานทวนคืนวินัยจราจร ด้วยการตั้งด่านตรวจจับความเร็ว ใช้เครื่องยิงความเร็ว หลังการจับกุมผู้ขับขี่รถเร็ว เจ้าหน้าที่จะแจ้งให้รับทราบข้อหา พร้อมหลักฐานภาพถ่าย ให้เขาเห็นว่าได้กระทำผิดจริง จากนั้นจะมีการให้ความรู้ เรื่องกฎหมาย ข้อกำหนดว่าขับได้เร็วไม่เกินเท่าไร พร้อมทั้งผลเสียที่จะตามมา หากเกิดอุบัติเหตุ”

พ.ต.ท. กฤติเดช ปทุมพัฒนานนท์

หัวหน้ากลุ่มงานจราจร
รอง ผกก. สถานีตำรวจภูธร จ.อุตรธานี

ส. 5 “สุคคัม”

ดำเนินการด้วยกำลังคนในพื้นที่ โดยใช้ทรัพยากรที่มีจากชุมชน นำมาประเมินผล ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม และกำหนดให้มี “ตำบลต้นแบบป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน” โดยคัดเลือก 1 ตำบลของอำเภอที่มีผู้เสียชีวิตสูงสุดในปี พ.ศ. 2559

สิ่งที่ตำบลต้นแบบต้องมี

1. เป้าหมาย

- จำนวนครั้งการเกิดอุบัติเหตุลดลง ร้อยละ 50
- ไม่มีผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนน
- จำนวนผู้บาดเจ็บลดลง ร้อยละ 50
- ตำบลมีหนึ่งถนนตัวอย่าง
- นักเรียนชั้นอนุบาลผ่านเกณฑ์ประเมินวินัยจราจร ร้อยละ 90

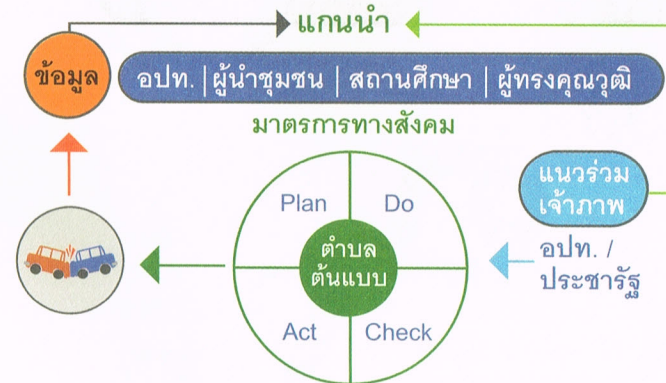
2. การดำเนินงาน

- ขับเคลื่อนการดำเนินงานผ่าน ศปถ.อปท.
- จัดทำแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ (แผนชุมชน)
- จัดการข้อมูลอุบัติเหตุทางถนน
- ประชาสัมพันธ์
- จัดการปัจจัยเสี่ยง
- กำหนดถนนตัวอย่าง
- มาตรการรณรงค์สร้างความปลอดภัยทางถนน
- มาตรการชุมชน
- หมู่บ้านปลอดภัย
- โรงเรียนต้นแบบปลูกจิตสำนึก

กลไก และกระบวนการขับเคลื่อนระบบป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนระดับจังหวัด

ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ปลอดภัยจากอุบัติเหตุ

ตำบลต้นแบบป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน

- #### 4 ส่วนร่วม
- ศปถ. จังหวัด
  - ศปถ. อำเภอ
  - ศปถ. อปท.
  - คณะกรรมการตำบลต้นแบบฯ

- #### 5 สุคคัม
- มาตรการทางสังคมที่ได้ผล และคุ้มค่า

บทบาทของ สสส.

สสส. ทำหน้าที่จุดประกาย กระตุ้น สาน และเสริมพลังให้คนในพื้นที่ และองค์กรภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการออกแบบ วางแผน และดำเนินการป้องกันแก้ไขปัญหาคูอุบัติเหตุทางถนนในจังหวัดของตนเอง ได้อย่างเหมาะสม

- ประสานงานกับเครือข่ายขับเคลื่อนรณรงค์ลดอุบัติเหตุทางถนน
- สนับสนุนแหล่งข้อมูลวิชาการ
- ให้ความรู้ด้านการนำเสนอเกี่ยวกับการคืนข้อมูลกลับสู่ชุมชน
- กระตุ้นและหนุนเสริมวิธีการดำเนินงานให้ไปสู่เป้าหมาย
- สนับสนุนช่องทางประชาสัมพันธ์

ผลสำเร็จที่เกิดขึ้น

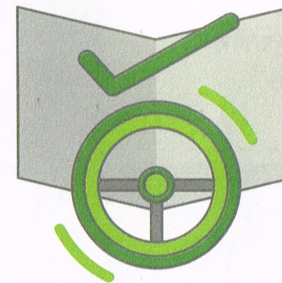
ผลต่อผู้ใช้รถใช้ถนน

- มีความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน
- เกิดความตระหนักต่ออุบัติเหตุ
- ปรับพฤติกรรม เช่น สวมหมวกกันน็อก คาดเข็มขัดนิรภัย ไม่ขับเร็ว เมาไม่ขับ

ผลต่อชุมชน

- การเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนลดลง
- มีระบบข้อมูลที่ช่วยให้แก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว
- เกิดตำบลต้นแบบด้านการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน 20 แห่ง
- เกิดระบบการป้องกันและลดอุบัติเหตุ
- เกิดความสามัคคี ช่วยกันสอดส่องดูแล แจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อพบจุดเสี่ยง
- เกิดระบบหมู่บ้าน/ชุมชนเฝ้าระวังป้องกันและลดอุบัติเหตุ
- เกิดความสามัคคี ช่วยกันสอดส่องดูแล แจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อพบความเสี่ยง

ผลงานนวัตกรรม

- ธนาคารหมวกกันน็อก
- โครงการสร้างจิตสำนึกด้านอุบัติเหตุทางถนน และปลูกฝังวินัยจราจรให้กับนักเรียน และชาวบ้านทุกกลุ่มวัย
- จัดหมายนายอำเภอห่วงใยผู้ประสบภัยอุบัติเหตุทางถนน

